भारतीय शिक्षा बोर्ड
आदर्श-प्रश्न-पत्रम् - अर्धवार्षिक परीक्षा
संस्कृतम् - कक्षा 4
सत्रम् - 2025-26

निर्धारित समय - 2 घंटा **अधिकतम अंक** - 50

निर्देश -

- प्रश्नों को ध्यानपूर्वक पढ़ें।
- प्रश्न पत्र को पढ़ने के लिए अतिरिक्त 10 मिनट का समय दिया गया है। इस दौरान छात्र केवल प्रश्न पत्र पढ़ेंगे।
- प्रश्न पत्र में कुल 08 प्रश्न है और सभी प्रश्न अनिवार्य है।
- इस प्रश्न पत्र में चार खण्ड हैं -
    - ➢ खण्ड - क : पठित-अवबोधनम् - 15 अंक
    - ➢ खण्ड - ख : रचनात्मक-कार्यम् - 10 अंक
    - ➢ खण्ड - ग : प्रयुक्त-व्याकरणम् - 15 अंक
    - ➢ खण्ड - घ : पाठ्यांश कला - 10 अंक

खण्ड- 'क' (पठित-अवबोधनम्)

1. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

एकः बालकः आसीत्। तस्य नाम कपिलः आसीत्। कपिलस्य गृहे एकः शुनकः आसीत्। स प्रातः शुनकम् आदाय तडागं गच्छति स्म। तडागे कमलानि विकसितानि आसन्। तत्र हंसाः मीनाः च आसन्। तान् दृष्ट्वा कपिलः आनन्दितः अभवत्। स तेभ्यः भोज्यम् अपि ददाति स्म। एकदा कपिलः मीनानां स्पर्शं कर्तुं जले प्रविष्टः। तडागे जलम् अधिकम् आसीत्। अतः कपिलः शनैःशनैः तत्र निमक्तुं लग्नः। निमज्जन्तं कपिलं दृष्ट्वा हंसाः कोलाहलं कृतवन्तः। शुनकः तटे आसीत्। शुनकः वृक्षे बद्धाम् एकां रज्जुं शीघ्रम् एव जले क्षिप्तवान्। हंसः रज्जुं कपिलस्य हस्ते दत्तवान्। कपिलः रज्जुं गृहीत्वा तडागाद् बहिः आगतवान्। बहिः आगत्य कपिलः स्नेहेन मित्रेभ्यः कृतज्ञतां ज्ञापितवान्।

क. एकेन पदेन उत्तरत - **(5×1=5)**

(1) बालकस्य नाम किम् आसीत्?

(2) कपिलः शुनकम् आदाय कुत्र गच्छति?

(3) कपिलः केषां स्पर्शं कर्तुं जले प्रविष्टः?

(4) के कोलाहलं कृतवन्तः?

(5) कपिलः मित्रेभ्यः किं ज्ञापितवान्?

ख. अधः प्रदत्तानि विशेषणानि विशेष्यैः सह रेखया संयोजयत - **(5×1=5)**

(क) एकः	रज्जुम्
(ख) निमज्जन्तम्	शुनकः
(ग) एकाम्	कपिलः
(घ) आनन्दितः	कपिलम्
(ङ) सुन्दम्	पुष्पम्

2. गद्यांशानुसारम् उत्तरयत - **(5×1=5)**

(क) एक: ....आसीत्।

(1) बालिका (2) बालक: (3) बालकम्

(ख) कपिलस्य गृहे एक: .... आसीत्।

(1) शुनक: (2) कच्छप: (3) हंस:

(ग) तडागे .... अधिकम् आसीत्।

(1) जलानि (2) जले (3) जलम्

(घ) शुनक: कुत्र आसीत् ?

(1) तटम् (2) तटे (3) तटानि

(ङ) "कपिल: बालक: अस्ति" अत्र कर्तृपदं किम् अस्ति ?

(1) बालक (2) कपिल: (3) अस्ति

खण्ड 'ख' (रचनात्मककार्यम्)

3. पट्टिकातः समुचितं शब्दं चित्वा वाक्यानि रचयत- **(1×5=5)**

सहायताम्, कपिल:, छात्रः, क्रीडामि, कक्षायां

(क) सः उत्तमः .... अस्ति।

(ख) सः सदैव मम ....करोति।

(ग) सः मम ....पठति।

(घ) अहं तेन सह ....।

(ङ) बालकस्य नाम .... आसीत्।

4. कोष्ठकात् समुचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

(क) तस्य:...नामकः पुत्रः आसीत्। (सञ्जयः / धनञ्जयः)

(ख) तव अनेन आचरणेन ....प्रसन्नाः सन्ति। (बन्धवः / शत्रवः)

(ग) युद्धे सञ्जयस्य.......................................भवति। (पराजयो / विजयो)

(घ) युद्धे विक्षतः भीतः सञ्जयः ....आगतः। (राजधानीम् / तपोवनम्)

(ङ) अस्माकं महान् कोशः ....अस्ति। (सुरक्षितः/असुरक्षितः)

खण्ड - 'ग' (प्रयुक्त-व्याकरणम्)

5. अधोलिखितेषु वाक्येषु क्रियापदं चित्वा सम्मुखे लिखत - (1×5=5)

(क) क्षत्रधर्मरता वीरमाता आसीत्। ____________________।

(ख) माता विदुला तं भृशं निन्दति। ____________________।

(ग) बन्धुजनाः खिन्नाः भवन्ति। ____________________।

(घ) युद्धे मम विजयः कथं भविष्यति? ____________________।

(ङ) अस्माकं महान् कोशः सुरक्षितः अस्ति। ____________________।

6. विशेषणानि विशेष्यैः सह रेखया मेलयत - (1×5=5)

(क) पीतवर्णानि	वर्णः
(ख) अन्तिमः	फलानि
(ग) पीतः	रक्तम्
(घ) सेवफलम्	दिवसः
(ङ) तानि	आम्रफलानि

7. अत्र चित्राणि प्रदत्तानि सन्ति, पट्टिकातः शब्दान् चित्वा एतेषां नामानि लिखत – (1×5=5)

वानराः, कदलीफलानि, वृक्षाः, जालः, वृक्षः

....

....

....

....

....

खण्ड (घ) पाठ्यांश-कला

8. पट्टिकायां केचन शब्दाः लिखिताः सन्ति, ततः "वनस्य पर्यायवाचिनः" पञ्च शब्दान् चित्वा अधः लिखत-

(1×5=5)

अटवी, आम्रम्, वनम्, काकः, काननम्, गौः, अरण्यम्, सिंहः, विपिनम्, भल्लूकः

1-.......................... 2- .... 3- ....

4- .... 5- ....

9. अत्र कानिचन विशेषणानि पट्टिकायां सन्ति, एतानि अधोलिखितैः विशेष्यशब्दैः सह यथायोगं लिखत-

(1×5=5)

गुनीचाँददेवी, माइसनसिंहः, ग्रामीणानाम्, गतवती, तडागम्

(क) अवस्थितम् ....।

(ख) सार्धाष्टवर्षदेशीया ....।

(ग) त्रिसहस्राधिकानाम् ....।

(घ) नववर्षः ....।

(ङ) धावन्ती ....।